Till
TCO

Remiss

Datum
2025-09-08

Vår referens/våra referenser
Johan Dellensjö

Unionens yttrande över Nya regler om ansökningsförfarandet för vissa uppehålls- och arbetstillstånd (Ds 2025:18)

Bakgrund

Europaparlamentet och Europeiska unionens råd antog den 12 april 2024 direktiv 2024/1233 om ett enda ansökningsförfarande för ett kombinerat tillstånd för tredjelandsmedborgare att vistas och arbeta på en medlemsstats territorium och om en gemensam uppsättning rättigheter för arbetstagare från tredje land som vistas lagligen i en medlemsstat (i det följande kallat det nya direktivet).

Det nya direktivet syftar till att förenkla processen för personer från länder utanför EU (tredjelandsmedborgare) som vill flytta till Europeiska unionen (EU) för att arbeta, samt att se till att tredjelandsmedborgare behandlas rättvist i EU. Det nya direktivet trädde i kraft den 20 maj 2024 och ska vara genomfört i medlemsstaterna senast den 21 maj 2026.

Promemorians huvudsakliga innehåll

I promemorian lämnas förslag till genomförande av det nya direktivet. Direktivet ersätter 2011 års direktiv. I promemorian görs bedömningen att merparten av det nya direktivets bestämmelser motsvaras av den ordning som gäller vid ansökan om och beviljande av uppehålls- och arbetstillstånd i Sverige. Vissa författningsändringar bedöms dock nödvändiga med anledning av det nya direktivets innehåll.

I promemorian föreslås bl.a. att ett arbetstillstånd inte längre ska knytas till en viss arbetsgivare och avse ett visst slag av arbete. Det innebär att en utlänning som vill byta arbetsgivare inte längre kommer att behöva ansöka om ett nytt arbetstillstånd. I stället föreslås en anmälningsskyldighet införas bland annat vid byte av arbetsgivare. Vidare föreslås en längre s.k. omställningsperiod vid arbetslöshet om upp till sex månader för utlänningar som har haft ett arbetstillstånd i mer än två år. Möjligheten till den längre omställningsperioden föreslås kopplas till ett försörjningskrav.

Förslagen syftar till att förenkla processen för arbetstillstånd och därmed bidra till att stärka Sveriges konkurrens- och attraktionskraft.

Unionens övergripande synpunkter kring arbetskraftsinvandring

Unionen ser positivt på arbetskraftsinvandring. Det motverkar kompetensbrist, utvecklar individer och stärker svenska företags konkurrenskraft. Unionen vill ha ett tydligt, förutsebart och rättssäkert system för arbetskraftsinvandring – med nära koppling till den svenska arbetsmarknadsmodellen. Kollektivavtal är den bästa metoden för att se till att arbetskraftsinvandrare får den lön och de villkor som är standard i den bransch där de jobbar. Därmed motverkas lönedumpning, utnyttjande och exploatering. Unionen anser att lön och villkor enligt kollektivavtal ska utgöra grunden för arbetstillstånd. Genom kollektivavtal skapas de bästa förutsättningarna för att värna individens villkor och trygghet – samtidigt som det underlättar för arbetsgivaren att göra rätt. Unionen är kritisk till det lönekrav som regeringen infört och avser att höja ytterligare. Det är ett avsteg från den svenska arbetsmarknadsmodellen där arbetsmarknadens parter förhandlar fram löner och villkor i kollektivavtal.

Unionens synpunkter på regeringens förslag

Unionen välkomnar regeringens förslag till genomförande av det nya direktivet. Förslagen kommer att underlätta för arbetskraftsinvandrare som kommer till Sverige för att jobba. Det gynnar såväl de enskilda arbetskraftsinvandrarna som de arbetsgivare som anställer dem. I förlängningen gynnas även Sverige i stort. I det följande redogörs för Unionens synpunkter på några av promemorians förslag.

7.2 Byte av arbetsgivare

Regeringen föreslår att ett arbetstillstånd enligt reglerna för arbetskraftsinvandring inte längre ska knytas till en viss arbetsgivare och avse ett visst slag av arbete. Det ska i stället framgå var ett sådant arbetstillstånd ger utlänningen tillstånd att arbeta. En utlänning som har ett arbetstillstånd ska anmäla till Migrationsverket om en ny anställning påbörjas. Ett uppehållstillstånd för arbete ska kunna återkallas och en förlängning av tillståndstiden vägras om utlänningen inte har fullgjort anmälningsskyldigheten. Ett arbetstillstånd enligt reglerna för arbetskraftsinvandring ska, om anställningstiden är kortare än två år, minst gälla under anställningstiden (Ds 2025:18, s.53–54).

Unionen tillstyrker förslaget. Förslaget innebär en förenkling jämfört med gällande regelverk, vilket underlättar för såväl arbetskraftsinvandrare som arbetsgivare.

7.3 Tillfällig arbetslöshet

Regeringen föreslår att om en utlänning haft arbetstillstånd enligt reglerna för arbetskraftsinvandring i mer än två år får uppehållstillståndet inte återkallas, trots att anställningen har upphört, om han eller hon varit arbetslös i mindre än sex månader och har tillräckliga medel för att försörja sig för den period av arbetslöshet som överstiger tre månader. Det nuvarande kravet på att den nya anställningen ska omfattas av arbetstillståndet eller att utlänningen annars ska ha ansökt om ett nytt arbetstillstånd ska tas bort. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om försörjningsförmåga för den period av

arbetslöshet som överstiger tre månader. En utlänning som har ett arbetstillstånd ska anmäla till Migrationsverket om anställningen upphör (Ds 2025:18, s.62).

Unionen tillstyrker förslaget om en längre omställningsperiod vid arbetslöshet. En liknande reglering finns i det nya blåkortsdirektivet och har genomförts i 6 a kap. 12 § andra stycket UtlL. Unionen har länge krävt en längre omställningsperiod vid arbetslöshet även för arbetskraftsinvandrare som omfattas av de nationella arbetstillstånden. Vi kan konstatera att förslaget hade varit till gagn för många arbetskraftsinvandrare i samband med Northvolts konkurs. Om den föreslagna lagstiftningen hade funnits på plats i samband med konkursen hade sannolikt färre arbetskraftsinvandrare tvingats lämna Sverige. Därmed hade viktig kompetens kunnat behållas i landet. Unionen beklagar att den föreslagna lagstiftningen inte fanns på plats tidigare.

Unionen kan konstatera att möjligheten till längre omställningsperiod föreslås kopplas till ett försörjningskrav för den tid av arbetslöshet som överstiger tre månader. Om utlänningen inte kan visa att han eller hon har tillräckliga medel för sin försörjning får Migrationsverket återkalla uppehållstillståndet. Det bör, enligt regeringen, sakna betydelse genom vilka medel som utlänningen kan försörja sig under arbetslöshetsperioden - så länge medlen inte kommer från behovsprövat stöd från det allmänna (t.ex. försörjningsstöd). Arbetskraftsinvandraren förväntas kunna försörja sig på egna medel, a-kassa eller via make/maka (Ds 2025:18, s.65). Unionen noterar att EU-blåkort inte omfattas av något försörjningskrav under omställningsperioden (prop. 2024/25:18, s.80).

Unionen befarar att det föreslagna försörjningskravet kan få negativa konsekvenser för såväl enskilda arbetskraftsinvandrare som kompetensförsörjningen i Sverige. En längre arbetslöshetsperiod innebär stora ekonomiska påfrestningar för den enskildes ekonomi. Ersättningen från a-kassan är relativt låg och sänks successivt under arbetslöshetsperiodens gång. För att klara sitt uppehälle krävs i regel egna medel eller stöd från make/maka. En arbetskraftsinvandrare som får ersättning från a-kassan, men saknar egna medel eller ekonomiskt stöd från make/maka, kan få svårt att klara sin försörjning under en längre arbetslöshetsperiod. Därmed riskerar hen att få sitt uppehållstillstånd återkallat. Sverige går därigenom miste om viktig kompetens.

7.4 Förlängd omställningsperiod

Regeringen föreslår att om det finns skälig anledning att anta att en arbetskraftsinvandrare har exploaterats i arbete under uppenbart orimliga villkor ska han eller hon, utöver omställningsperioderna om tre respektive sex månader, medges ytterligare tre månader för att hitta en ny anställning. Kravet på att kunna försörja sig för arbetslösa perioder som överstiger tre månader ska inte gälla i denna situation (Ds 2025:18, s.68).

Unionen tillstryker förslaget. Förslaget ligger i linje med de förslag som delegationen mot arbetslivskriminalitet lämnat i sitt slutbetänkande i syfte att stärka skyddet för utlänningar med arbetstillstånd och motverka arbetskraftsexploatering.

Avslutande kommentar

Unionen vill avslutningsvis erinra om att det övergripande syftet med direktivet är att förbättra EU-ländernas möjligheter att attrahera kompetens och talanger. Förslagen i promemorian torde överlag bidra till det. Unionen kan dock konstatera att andra delar av regeringens politik kring arbetskraftsinvandring snarare verkar i motsatt riktning. De förslag på området som regeringen aviserat, såsom kraftigt höjda lönekrav i kombination med ett byråkratiskt system med undantag för ett mycket stort antal bristyrken, bidrar knappast till att attrahera kompetens och talanger – tvärtom. Det skapar ett byråkratiskt, krångligt och oförutsebart system. Det är fel väg att gå.

Peter Hellberg, Förbundsordförande, Unionen